

Instytut Matematyki, Fizyki i Chemii
Zakład Chemii

Laboratorium chemii technicznej

Ćwiczenie laboratoryjne
Szereg napięciowy metali

Opracowali:
dr inż. Andrzej Kozłowski
dr inż. Agnieszka Kalbarczyk-Jedynak
dr Magdalena Ślęczka-Wilk
dr inż. Konrad Ćwirko
mgr inż. Czesław Wiznerowicz
Grażyna Gorzycka

KIEROWNIK
Zakładu Chemii
Kalbarczyk-Jedynak
dr inż. Agnieszka Kalbarczyk-Jedynak

Szczecin 2023

KARTA ĆWICZENIA

1	Powiązanie z przedmiotami: ESO/25, 27 DiRMiUO/25, 27 EOUNiE/25, 27		
	Specjalność/Przedmiot	Efekty kształcenia dla przedmiotu	Szczegółowe efekty kształcenia dla przedmiotu
	ESO/26 Chemia wody, paliw i smarów	EKP3 K_U014, K_U015, K_U016.	SEKP3 – Wskaźniki jakości wody; SEKP6 – Wykonywanie oznaczeń wybranych wskaźników jakości wody technicznej;
	DiRMiUO/26 Chemia wody, paliw i smarów	EKP3 K_U014, K_U015, K_U016.	SEKP3 – Wskaźniki jakości wody; SEKP6 – Wykonywanie oznaczeń wybranych wskaźników jakości wody technicznej;
EOUNiE/26 Chemia wody, paliw i smarów	EKP3 K_U014, K_U015, K_U016.	SEKP3 – Wskaźniki jakości wody; SEKP6 – Wykonywanie oznaczeń wybranych wskaźników jakości wody technicznej;	
2.	Cel ćwiczenia: opanowanie podstawowych pojęć chemicznych dotyczących aktywności metali oraz nabycie praktycznej wiedzy z zakresu: <ul style="list-style-type: none"> – położenia metali w szeregu napięciowym metali – zdolności redukujących i utleniających metali, – potencjału standardowego, 		
3.	Wymagania wstępne: ogólna wiedza dotycząca znajomości szeregu napięciowego metali, znajomość zasad pracy w laboratorium chemicznym		
4.	Opis stanowiska laboratoryjnego: statyw z probówkami, cylinder miarowy, stężony kwas chlorowodorowy (stęż. HCl), kwas chlorowodorowy (2M HCl), kwas azotowy(V) (2M HNO ₃), stężony kwas azotowy(V) (stęż. HNO ₃), kawałki cynku (Zn), miedzi (Cu)		
5.	Ocena ryzyka: prawdopodobieństwo oparzenia chemicznego wynikające z kontaktu ze stężonymi kwasami jest średnie (ściśły nadzór prowadzącego) Końcowa ocena – ZAGROŻENIE ŚREDNIE Wymagane środki zabezpieczenia: <ol style="list-style-type: none"> 1. Fartuchy, rękawice i okulary ochronne. 2. Środki czystości BHP, ręczniki papierowe 		
6.	Przebieg ćwiczenia: <ol style="list-style-type: none"> 1. Zapoznanie się z instrukcją stanowiskową (załącznik 1) oraz zestawem do badania szeregu napięciowego metali, 2. Przeprowadzenie reakcji chemicznych. 		
7.	Sprawozdanie z ćwiczenia: <ol style="list-style-type: none"> 1. Opracować ćwiczenie zgodnie z poleceniami zawartymi w instrukcji stanowiskowej. 2. Rozwiązać poleczone zadanie i/lub odpowiedzieć na pytania zamieszczone w zestawie zadań i pytań do samodzielnego wykonania przez studenta. 		

8.	<p>Archiwizacja wyników badań: sprawozdanie z ćwiczeń, opracowane zgodnie z obowiązującymi w pracowni zasadami, należy złożyć w formie pisemnej prowadzącemu zajęcia na następnych zajęciach.</p>
9.	<p>Metoda i kryteria oceny:</p> <p>a) EKP1, EKP2 – kontrola znajomości podstawowych pojęć chemicznych dotyczących szeregu napięciowego metali na zajęciach,</p> <p>b) SEKP4 - szczegółowy efekt kształcenia studenta oceniony zostanie na podstawie przedstawionych w sprawozdaniu obserwacji, wniosków oraz rozwiązań zadań i problemów poleconych do samodzielnego rozwiązania/ opracowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocena 2,0 – student nie posiada podstawowej wiedzy dotyczącej szeregu napięciowego metali, albo nie potrafi jej wykorzystać w praktyce do rozwiązania problemów związanych z różną aktywnością metali, – ocena 3,0 – posiada podstawową wiedzę chemiczną dotyczącą aktywności metali, i potrafi wykorzystać ją w małym zakresie do rozwiązywania potencjalnych problemów w swojej specjalności, – ocena 3,5 – 4,0 – posiada poszerzoną wiedzę chemiczną z zakresu aktywności metali i potrafi ją wykorzystać w szerokim zakresie w swoim zawodzie, – ocena 4,5 – 5,0 – posiada kompletną wiedzę chemiczną dotyczącą problemu aktywności metali oraz potrafi stosować złożoną wiedzę chemiczną do wyjaśnienia badanego zjawiska za pomocą bardziej złożonych przykładów wykorzystywanych w praktyce.
10.	<p>Literatura:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kozłowski A., Gabriel-Półrołniczak U., Instrukcja stanowiskowa do ćwiczeń laboratoryjnych <i>Korozja i ochrona przed korozją</i>, AM Szczecin, 2014. 2. Stundis H., Trześniowski W., Żmijewska S.: <i>Ćwiczenia laboratoryjne z chemii nieorganicznej</i>. WSM, Szczecin 1995. 3. Jones L., Atkins P., <i>Chemia ogólna. Cząsteczki, materia reakcje</i>, WN PWN, Warszawa, 2004. 4. Baszkiewicz J., <i>Podstawy korozji materiałów</i>, Oficyna Wydawnicza PW, Warszawa, 1997. 5. Bielański A., <i>Chemia ogólna i nieorganiczna</i>, PWN, Warszawa, 1996. 6. Śliwa A., <i>Obliczenia chemiczne</i>, PWN, Warszawa 1987 Wranglén G., <i>Podstawy korozji i ochrony metali</i>, WNT, Warszawa 1985 7. Wranglén G., <i>Podstawy korozji i ochrony metali</i>, WNT, Warszawa 1985 8. Kozłowski A., <i>Materiały dydaktyczne z chemii technicznej</i>, 2013 (nie publikowane), dostępne na stronach AM w Szczecinie. 9. Borzdyński J., <i>Elektronik</i>, Wydanie online: 412. Baterie. Rewolucja na rynku? 10. <i>Chemia. Wirtualny podręcznik. Ogniwa w zastosowaniu praktycznym</i>, http://www.chemia.dami.pl/liceum/liceum12/elektrochemia5.htm 11. Prezentacja multimedialna „<i>Korozja elektrochemiczna</i>” z zasobów centrum e-learningu AGH w Krakowie: http://zasoby1.open.agh.edu.pl/dydaktyka/chemia/a_e_chemia/filmy/wmv/ – z dnia 1.03.2021 r.
11.	Uwagi

ZAŁĄCZNIK 1 – INSTRUKCJA

1. ZAKRES ĆWICZENIA:

Zagadnienia i słowa kluczowe:

- szereg napięciowy metali,
- zdolności redukujące i utleniające metali,
- potencjał standardowy.

2. WPROWADZENIE TEORETYCZNE DO ĆWICZENIA

2.1. Szereg napięciowy (szereg elektrochemiczny)

Zestawienie pierwiastków zgodnie z rosnącymi wartościami potencjałów standardowych nosi nazwę szeregu napięciowego (elektrochemicznego) tabela 1.

Tabela 1

Szereg napięciowy pierwiastków
Potencjały normalne E_0 (potencjały redukcyjne)
odniesione do normalnej elektrody wodorowej w temperaturze 25°C

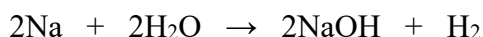
Elektroda	Reakcja elektrodowa				E_0 w woltach	
Li^+/Li	Li^+	+	e^-	$\rightleftharpoons$	Li	-3,000
K^+/K	K^+	+	e^-	$\rightleftharpoons$	K	-2,922
Ba^{2+}/Ba	Ba^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Ba	-2,920
Ca^{2+}/Ca	Ca^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Ca	-2,840
Na^+/Na	Na^+	+	e^-	$\rightleftharpoons$	Na	-2,713
Al^{3+}/Al	Al^{3+}	+	$3e^-$	$\rightleftharpoons$	Al	-1,660
Zn^{2+}/Zn	Zn^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Zn	-0,763
Cr^{3+}/Cr	Cr^{3+}	+	$3e^-$	$\rightleftharpoons$	Cr	-0,710
Fe^{2+}/Fe	Fe^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Fe	-0,441
Cd^{2+}/Cd	Cd^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Cd	-0,402
Co^{2+}/Co	Co^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Co	-0,277
Ni^{2+}/Ni	Ni^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Ni	-0,236
Sn^{2+}/Sn	Sn^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Sn	-0,136
Pb^{2+}/Pb	Pb^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Pb	-0,126
$2\text{H}_3\text{O}^+/\text{H}_2+2\text{H}_2\text{O}$	$2\text{H}_3\text{O}^+$	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	$\text{H}_2 + 2\text{H}_2\text{O}$	0,000
Cu^{2+}/Cu	Cu^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Cu	+0,368
Cu^+/Cu	Cu^+	+	e^-	$\rightleftharpoons$	Cu	+0,522
$\text{I}_2/2\text{I}^-$	I_2	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	2I^-	+0,536
$\text{Hg}_2^{2+}/2\text{Hg}$	Hg_2^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	2Hg	+0,798
Ag^+/Ag	Ag^+	+	e^-	$\rightleftharpoons$	Ag	+0,799
Hg^{2+}/Hg	Hg^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Hg	+0,854
$\text{Br}_2/2\text{Br}^-$	Br_2	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	2Br^-	+1,066
Pt^{2+}/Pt	Pt^{2+}	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	Pt	+1,200
$\text{Cl}_2/2\text{Cl}^-$	Cl_2	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	2Cl^-	+1,359
Au^{3+}/Au	Au^{3+}	+	$3e^-$	$\rightleftharpoons$	Au	+1,420
Au^+/Au	Au^+	+	e^-	$\rightleftharpoons$	Au	+1,680
$\text{F}_2/2\text{F}^-$	F_2	+	$2e^-$	$\rightleftharpoons$	2F^-	+2,850

wzrost reaktywności
wzrost szlachetności

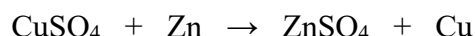
Na podstawie szeregu napięciowego można przewidywać kierunek samorzutnej reakcji redoks. Im niższa wartość potencjału standardowego, tym większe zdolności redukujące pierwiastka; im wyższa wartość potencjału standardowego pierwiastka tym większe są jego zdolności utleniające.

Położenie pierwiastka w szeregu napięciowym ma także duże znaczenie praktyczne:

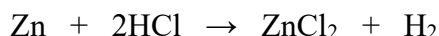
- pierwiastki najbardziej elektrododatnie (Li, K, Ba, Ca, Na) wypierają wodór z wody:

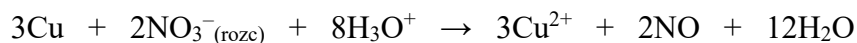
- z roztworu soli wypierany jest pierwiastek o potencjale wyższym np. cynk zanurzony w siarczanie(VI) miedzi(II) pokrywa się miedzią:

- pierwiastki nieszlachetne położone powyżej wodoru w szeregu napięciowym, wypierają wodór z kwasów nie utleniających, tzn. „roztwarzają” się w kwasach:

- pierwiastki półszlachetne, leżące w szeregu napięciowym poniżej wodoru, „roztwarzają” się w kwasach utleniających nie wydzielając wodoru, np. azot z +5 stopnia utlenienia w kwasie HNO_3 przechodzi na +2 stopień utlenienia w tlenku azotu:

Pierwiastki leżące w szeregu napięciowym pierwiastków powyżej wodoru, mają właściwości redukujące i są one tym silniejsze, im bardziej ujemny jest ich potencjał standardowy. Pierwiastki leżące w tym szeregu poniżej wodoru mają właściwości utleniające tym silniejsze, im bardziej dodatnią wartość ma ich potencjał standardowy. SEM ogniwa będzie tym większa, im dalej od siebie w szeregu napięciowym są umieszczone pierwiastki.

3. WYKONANIE ĆWICZENIA

Doświadczenie 1 – Reakcje metali z kwasami

Materiały i odczynniki:

Statyw z probówkami, cylinder miarowy, stężony kwas chlorowodorowy (stęż. HCl), kwas chlorowodorowy (2M HCl), kwas azotowy(V) (2M HNO₃), stężony kwas azotowy(V) (stęż. HNO₃), kawałki cynku (Zn), miedzi (Cu).

Wykonanie:

Pręty lub blaszki badanych metali wyczyścić dokładnie papierem ściernym na szerokości ok. 2 cm, a następnie spłukać ich końce zwykłą wodą, a następnie wodą destylowaną. Do dwóch probówek, wlać kolejno po 1 cm³ kwasu chlorowodorowego (2M HCl) – do pierwszej i azotowego(V) (2M HNO₃) – do drugiej probówki. Do dwóch kolejnych probówek wlać po 1cm³ tych kwasów, ale stężonych (stęż. HCl; stęż. HNO₃). Do każdego kwasu o różnych stężeniach zanurzamy uprzednio oczyszczone kawałki metali i obserwujemy zachodzące reakcje. Reakcje powtarzamy dla każdego metalu i obserwujemy zachodzące zjawiska. Obserwacje zapisujemy w tabeli zbiorczej (tabela 1).

Tabela 1

Zestawienie obserwacji i wyników doświadczenia 1

Nr probówki	Rodzaj kwasu	Metal	Zachodząca reakcja	Zmiana stopnia utlenienia	Obserwacje
1.	2M HCl	Zn			
2.	2M HNO ₃	Zn			
3.	Stęż. HCl	Cu			
4.	Stęż.HNO ₃	Cu			

Opracowanie wyników:

1. Na podstawie zaobserwowanych produktów reakcji zapisać równania reakcji zachodzących w probówkach.
2. Uzasadnić zachodzące reakcje położeniem w szeregu napięciowym metali względem wodoru.

Doświadczenie 2 – Reakcje metali o różnej aktywności

Materiały i odczynniki:

Statyw z probówkami, roztwory: siarczan(VI) żelaza(II) (5% FeSO₄), siarczan(VI) miedzi(II) (1% CuSO₄), azotan(V) srebra (0,1M AgNO₃), kawałki cynku (Zn), miedzi (Cu), małe gwoźdźniki (Fe).

Wykonanie:

Do kolejnych siedmiu probówek wlewamy po ok. 1 cm³ roztworu wykazanego w pozycjach 1 – 7 tabeli, a następnie umieszczamy w nim odpowiedni wskazany w tabeli metal i obserwujemy zjawisko zachodzące w kolejnych probówkach (np. wydzielanie się gazu, rozpuszczanie lub redukcję metalu, kolor osadu). Zaobserwowane wyniki zapisać w tabeli 2.

Tabela 2

Zestawienie obserwacji i wyników doświadczenia 2

Nr probówki	Roztwór	Metal	Zachodząca reakcja	Zmiana stopnia utlenienia	Obserwacje
1.	1% CuSO ₄	Zn			
2.	0,1M AgNO ₃	Zn			
3.	5% FeSO ₄	Zn			
4.	1% CuSO ₄	Fe			
5.	0,1M AgNO ₃	Fe			
6.	5% FeSO ₄	Cu			
7.	0,1M AgNO ₃	Cu			

Opracowanie wyników:

1. Na podstawie obserwacji zapisać równania reakcji zachodzące w probówkach.
2. Uzasadnić zachodzące/niezachodzące reakcje położeniem metali w szeregu elektrochemicznym metali.

Doświadczenie 3 – Reakcje żelaza (Fe) z kwasami

Materiały i odczynniki:

Statyw z probówkami, cylinder miarowy, stężony kwas chlorowodorowy (stęż. HCl), kwas chlorowodorowy (2M HCl), kwas azotowy(V) (2M HNO₃), stężony kwas azotowy(V) (stęż. HNO₃), gwoździki żelazne (Fe).

Wykonanie:

Do dwóch probówek, wlać kolejno po 1 cm³ kwasu chlorowodorowego (2M HCl) – do pierwszej i azotowego(V) (2M HNO₃) – do drugiej probówki. Do dwóch kolejnych probówek wlać po 1cm³ tych kwasów, ale stężonych (stęż. HCl; stęż. HNO₃). Do każdego kwasu o różnych stężeniach zanurzamy uprzednio oczyszczone gwoździki żelazne i obserwujemy zachodzące reakcje. Obserwacje zapisujemy w tabeli zbiorczej (tabela 3).

Zestawienie obserwacji i wyników doświadczenia 3

Nr próbówki	Rodzaj kwasu	Metal	Zachodząca reakcja	Zmiana stopnia utlenienia	Obserwacje
1.	2M HCl	Fe			
2.	Stęż. HCl	Fe			
3.	2M HNO ₃	Fe			
4.	Stęż. HNO ₃	Fe			

Opracowanie wyników:

1. Na podstawie zaobserwowanych produktów reakcji zapisać równania reakcji zachodzących w próbkach.
2. Uzasadnić zachodzące reakcje położeniem w szeregu napięciowym metali względem wodoru.

4. OPRACOWANIE ĆWICZENIA

1. Opracować sprawozdanie zgodnie z wytycznymi zawartymi w części doświadczalnej.
2. Formatkę z tematem ćwiczenia i nazwiskami członków zespołu umieścić jako pierwszą stronę sprawozdania.
3. Po zwięzłym opracowaniu części teoretycznej w sprawozdaniu umieścić opracowanie poszczególnych doświadczeń oraz rozwiązane zadanie/zadania dodatkowe podane przez prowadzącego.

5. FORMA I WARUNKI ZALICZENIA ĆWICZENIA LABORATORYJNEGO

1. Zaliczenie tzw. „wejściówki” przed przystąpieniem do wykonania ćwiczenia.
2. Złożenie poprawnego sprawozdania pisemnego z wykonanego ćwiczenia (zgodnie z wytycznymi do opracowania sprawozdania:
<https://www.am.szczecin.pl/pl/jednostki/instytut-matematyki-fizyki-i-chemii/zaklad-chemii/dydaktyka/chemia-techniczna/chemia-tech-lab/> na najbliższych zajęciach.

I. Przykładowe zadanie z rozwiązaniem

Przykład

Określ która z poniższych reakcji zajdzie i podaj ich produkty:

- 1) $\text{Cu} + \text{MgCl}_2$,
- 2) $\text{Fe} + \text{AgNO}_3$,
- 3) $\text{Zn} + \text{HCl}$.

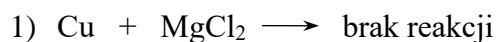
Potencjały standardowe elektrod metalicznych wynoszą odpowiednio:

Mg/Mg^{2+}	$-2,34\text{V}$,
Zn/Zn^{2+}	$-0,76\text{V}$,
Fe/Fe^{2+}	$-0,44\text{V}$,
Cu/Cu^{2+}	$0,34\text{V}$,
Ag/Ag^+	$0,80\text{V}$.

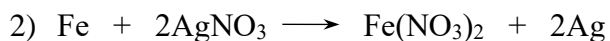
Rozwiązanie

Porównujemy potencjały standardowe obu metali występujących w substratach reakcji.

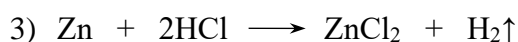
W reakcji 1 potencjał elektrody miedziowej ($0,34\text{V}$) jest wyższy niż magnezowej ($-2,34\text{V}$), w związku z tym reakcja nie zajdzie.

W reakcji 2 potencjał elektrody żelazowej ($-0,44\text{V}$) jest niższy niż potencjał elektrody srebrowej ($0,80\text{V}$), w związku z tym żelazo wypiera srebro z jego soli zgodnie z reakcją:

W reakcji 3 potencjał elektrody cynkowej ($-0,76\text{V}$) jest niższy niż potencjał elektrody wodorowej (0V), w związku z tym cynk wypiera wodór z kwasu zgodnie z reakcją:

II. Zadania i pytania do samodzielnego wykonania przez studenta

1. Do trzech próbek wiano roztwory: CuSO_4 , H_2SO_4 i ZnSO_4 . Do każdego z nich wrzucono po kawałku żelaza. Jakie zajdą reakcje? Napisać równania cząsteczkowe.
2. Płytkę kadmową o masie 100 g zanurzono w roztworze CuSO_4 . Po pewnym czasie płytkę wyjęto, wysuszono i zważono. Stwierdzono, że jej masa wynosi 90,4 g. Obliczyć, ile gramów miedzi osadziło się na płytce.
3. Do roztworu CuSO_4 zanurzono płytkę żelazną o masie 158 g. Po wyjęciu z roztworu, wymyciu i wysuszeniu stwierdzono, że masa płytki zwiększyła się o 2 g. Ile gramów żelaza przeszło do roztworu?
4. Które spośród podanych substancji mogą reagować ze sobą? Napisać równanie reakcji w postaci cząsteczkowej:
  - a) $\text{Zn}(\text{NO}_3)_2 + \text{Pb} \longrightarrow$
  - b) $\text{AlCl}_3 + \text{Mg} \longrightarrow$
  - c) $\text{H}_2\text{SO}_4 \text{ (rozc.)} + \text{Ni} \longrightarrow$
  - d) $\text{HCl} + \text{Cu} \longrightarrow$
  - e) $\text{Na}_2\text{SO}_4 + \text{Al} \longrightarrow$
5. W roztworze azotanu srebra umieszczono płytkę niklową. Po pewnym czasie wyjęto ją z roztworu, wymyła, wysuszono i zważono. Masa płytki zwiększyła się o 7,3 g. Ile gramów srebra wydzielilo się na płytce?
6. Uszereguj następujące metale według wzrastających zdolności redukujących:
  - a) Cu, Zn, Cr, Fe;
  - b) Li, Na, K, Mg;
  - c) Ni, Sn, Au, Ag.
7. Zaznacz, które z poniższych reakcji zachodzą, uzupełnij produkty i współczynniki stechiometryczne:
  - a) $\text{Zn} + \text{HNO}_3 \longrightarrow$
  - b) $\text{Ag} + \text{HBr} \longrightarrow$
  - c) $\text{Cu} + \text{H}_2\text{SO}_4 \text{ stęż.} \longrightarrow$
8. Dokończ reakcje i uzupełnij współczynniki stechiometryczne:
  - a) $\text{Zn} + \text{Pb}(\text{NO}_3)_2;$
  - b) $\text{Pb} + \text{MgCl}_2;$
  - c) $\text{Fe} + \text{NaCl}.$
9. Jakie własności chemiczne metalu wynikają z jego położenia w szeregu napięciowym?